

**ISTORIE ȘI POLITICĂ.
INSTRUMENTALIZAREA ȘI
MITIZAREA ISTORIEI ÎN ROMÂNIA
COMUNISTĂ**

Prof. Dr. Gheorghe GORUN
Colegiul Național “Spiru Haret” Târgu Jiu

Lect. univ. dr. Hadrian GORUN
Universitatea “Constantin Brâncuși” din
Târgu-Jiu

Rezumat: De când se scrie istorie, aceasta are și o miză politică. Există tendința prezentului de a exercita un anumit control asupra trecutului. Tendința prezentului este aceea de a modela trecutul, de a-l transforma în instrument politic în funcție de interesele politice și ideologice ale contemporaneității.

Procesul de diseminare și de socializare a scrisului istoric determină dorința de control a statului, partidelor, opiniei publice asupra scrisului istoric și a producției istoriografice.

Cuvinte cheie: istorie, politică, comunism, instrumentalizare.

De când se scrie istorie, aceasta are și o miză politică. Există tendința prezentului de a exercita un anumit control asupra trecutului. Tendința prezentului este aceea de a modela trecutul, de a-l transforma în instrument politic în funcție de interesele politice și ideologice ale contemporaneității.

Procesul de diseminare și de socializare a scrisului istoric determină dorința de control a statului, partidelor, opiniei publice asupra scrisului istoric și a producției istoriografice.

Statul și/sau societatea impun autocenzurarea cercetării istoriografice

**HISTOIRE ET POLITIQUE.
L'INSTRUMENTALISATION ET LA
MYTHISATION DE L'HISTOIRE DANS
LA ROUMANIE COMMUNISTE**

Prof. PHD Gheorghe GORUN
Le Collège national “Spiru Haret” Târgu Jiu

PhD Hadrian GORUN
Université “Constantin Brâncuși” de Târgu-Jiu

Abstract: Dès le début, l'écriture de l'histoire implique également un enjeu politique. Il existe cette tendance du présent à exercer un certain contrôle sur le passé. Ceci consiste à modéliser le passé, à le transformer en instrument politique en fonction des intérêts politiques et idéologiques contemporains.

Le processus de dissémination et de socialisation de l'écrit historique détermine le désir de contrôler l'État, les parties, l'opinion publique sur l'écrit historique et la production historiographique.

Mots clés: histoire, politique, communisme, instrumentalisation.

Dès le début, l'écriture de l'histoire implique également un enjeu politique. Il existe cette tendance du présent à exercer un certain contrôle sur le passé. Ceci consiste à modéliser le passé, à le transformer en instrument politique en fonction des intérêts politiques et idéologiques contemporains.

Le processus de dissémination et de socialisation de l'écrit historique détermine le désir de contrôler l'État, les parties, l'opinion publique sur l'écrit historique et la production historiographique.

L'état et/ou la société imposent l'autocensure de la recherche historiographique afin d'induire une image

pentru a induce o imagine pozitivă cu privire la o societate. Dincolo de această imagine pozitivă se găsesc interdicții, lacune, scăpări intenționate, interpretări ideologizante asupra trecutului. Prezentarea trecutului în funcție de interesul politic al contemporaneității are ca rezultat realizări istoriografice care înfățișează trecutul în funcție de interesele prezentului. Modelarea trecutului în funcție de interesele contemporaneității modifică istoria-realitate. Sunt impuse contradicții, tăceri, exagerări pozitive, elemente care devin în cele din urmă istorie. Este vorba de o istorie în istorie. Între politică și istorie există un raport complex, cu asemănări și deosebiri căci amândouă sunt domenii ale cunoașterii umane. Cunoașterea istorică are un caracter strict reflexiv și este determinată de un interes academic. Cunoașterea politică are rolul să elaboreze un discurs persuasiv care să susțină puterea. Cele două domenii se interferează întrucât fiecare o poate instrumentaliza pe cealaltă. Totodată ambele domenii – scrisul istoric și discursul politic – sunt elaborate în plan simbolic. Amândouă se elaborează la același nivel cronologic și de aceea raportul politică-istorie se cere analizat pornind de la locul și momentul de elaborare. Politizarea istoriei este foarte veche dar apogeul acestui proces se produce în secolul al XX-lea. Acum, în același timp cu instrumentalizarea scrisului istoric se impune și instituționalizarea acestuia. Scrisul istoric a fost pus în slujba unor intense instituționale cu scopul de a legitima un regim politic, un stat, o clasă socială, un partid, un tip de societate.

În regimurile comuniste, partidul unic este făuritorul de istorie iar orice cercetare care se îndepărtează de cercetarea oficială este etichetată ca neștiințifică și nemarxistă. Începuturile acestor etichetări se regăsesc în Rusia sovietică, unde s-a emis ipoteza existenței

positive par rapport à une société. Au-delà de cette image positive, on retrouve des interdictions, des lacunes, des défauts intentionnels, des interprétations idéologiques du passé. La présentation du passé en fonction de l'intérêt politique du monde contemporaine a comme résultat des réalisations historiographiques montrant le passé en fonction des intérêts du présent. La modélisation du passé basée sur les intérêts du monde contemporain modifie l'histoire-réalité. Des contradictions, des silences, des exagérations positives sont imposées – toutes des éléments qui deviennent finalement histoire. Il s'agit d'une histoire dans l'histoire. Entre la politique et l'histoire il existe un rapport complexe, avec des similitudes et des différences, car les deux sont des champs de la connaissance humaine. La connaissance historique a un caractère strictement réflexif et est déterminée par un intérêt académique. La connaissance politique est destinée à développer un discours persuasif à l'appui du pouvoir. Les deux domaines se chevauchent étant donné que chacun peut instrumentaliser l'autre. Toutefois, les deux domaines - l'écrit historique et le discours politique - sont élaborés sur le plan symbolique. Les deux sont établies au même niveau chronologique et c'est pour cela que le rapport politique-histoire est analysé en fonction du lieu et du moment d'élaboration. La politisation de l'histoire est très ancienne mais le point culminant de ce processus s'est produit au XXe siècle. A présent, tandis que l'instrumentalisation de l'écrit historique, son institutionnalisation est exigée également. L'écrit historique a été mis au service des intenses institutionnelles afin de légitimer un régime politique, un état, une classe sociale, un parti, un type de société.

Pendant les régimes communistes, le parti unique est l'auteur de l'histoire et toute recherche qui s'écarte de l'enquête officielle est étiquetée comme non-scientifique et non-marxiste. Les origines de ces étiquettes se retrouvent dans la Russie soviétique, où on a émis l'hypothèse de l'existence de deux types d'histoire: une

a două tipuri de istorie: cea burgheză, neștiințifică și cea marxistă, științifică. În URSS, scrisul istoric a devenit o rațiune de stat, iar legitimarea puterii partidului s-a întemeiat pe istorie, întrucât pentru Partidul Comunist al Uniunii Sovietice, clasa muncitoare este moștenitoarea istoriei. Această teză va fi preluată de istoriografia oficială din toate țările aservite de către URSS după al doilea război mondial, inclusiv de către istoriografia română. A fost înrădăcinată ideea că partidul nu poate governa decât dacă se află în convergență cu dezvoltarea istorică. Așadar, istoricii români, ca și cei din celelalte state comuniste se puteau sustrage controlului de partid.

Dacă în primii ani ai Republicii Populare Române, de istorie s-au ocupat Petre Constantinescu Iași și Mihai Roller, Leonte Rautu (pentru care istoricul Gheorghe Brătianu este hitleristul Gheorghe Brătianu), la Congresul al II-lea al PMR (1955), Gheorghe Gheorghiu Dej le cere istoricilor să elaboreze un tratat de istorie a României în care să se trateze „de pe pozițiile marxism-leninismului realizările din ultimii ani și să soluționeze problemele de bază ale istoriei noastre, probleme ale procesului de formare a poporului român, ale istoriei contemporane, ale periodizării istoriei.” [1. G. Gheorghiu-Dej, *Articole și cuvântări*, București 1960, p.145]

Imediat, mai mulți istorici au devenit victime ale scrierilor lor anterioare. N. Fotino, pentru că într-un articol despre participarea României la primul război mondial nu a scris despre caracterul imperialist al acestei participări. Oțetea și Panaitescu pentru că subapreciază rolul maselor. Maciu este criticat pentru că n-a evidențiat atitudinea șovăielnică a burgheziei în proclamarea independenței iar Eliza Campus pentru că nu a criticat politica externă interbelică. [2.V. Georgescu, *Politică și istorie. Cazul comuniștilor români 1944-1977*,

bourgeoise, non-scientifique et celle marxiste, scientifique. En URSS, l'écrit politique est devenu une politique d'Etat, et la légitimité du pouvoir du parti a été fondée sur l'histoire du parti puisque pour le Parti communiste de l'Union Soviétique, la classe ouvrière est l'héritière de l'histoire. Cette thèse sera celle de l'historiographie officielle de tous les pays asservis par l'Union Soviétique après la Seconde Guerre mondiale, y compris l'historiographie roumaine. L'idée que le parti peut gouverner seulement s'il est en convergence avec le développement historique a été enracinée. Ainsi, les historiens roumains, comme ceux d'autres états communistes, ne pouvaient pas éviter le contrôle du parti.

Si au cours des premières années de la République Populaire Roumaine, Petre Constantinescu-Iași, Mihai Roller, Leonte Răutu (pour lequel l'historien Gheorghe Brătianu est l'hitleriste Gheorghe Brătianu) se sont occupés de l'histoire, au IIe Congrès du PRM (1955), Gheorghe Gheorghiu Dej exige aux historiens d'élaborer un traité d'histoire de la Roumanie dans lequel on traite «du point de vue du marxisme-léninisme les réalisations de ces dernières années et on résout les problèmes fondamentaux de notre histoire, les problèmes du processus de formation du peuple roumain, de l'histoire contemporaine, de la périodisation de l'histoire. » [1. G. Gheorghiu-Dej, *Des articles et des discours*, Bucarest, 1960, p.145]

Immédiatement, plusieurs historiens sont devenus victimes de leurs écrits antérieurs. N. Fotino, parce que, dans un article sur la participation de la Roumanie à la Première Guerre mondiale n'a pas écrit sur la nature impérialiste de cette participation. Oțetea et Petre P. Panaitescu parce qu'ils ont sous-apprécié le rôle des masses. Maciu est critiqué pour ne pas avoir mis en évidence l'attitude hésitante de la bourgeoisie par rapport à la proclamation de l'indépendance et Eliza Campus parce qu'elle n'a pas critiqué la politique étrangère entre les deux guerres mondiales. [2.V. Georgescu, *La politique et l'histoire. Le cas des communistes roumains*

Humanitas, București, 1991, p.19] Primind comanda politică, istoricii oficiali pornesc la treabă, înarmați fiind cu „metoda” sovietică de cercetare. Lucian Boia numește această primă etapă a istoriografiei comuniste românești, faza antinațională. [3. L. Boia, *Istorie și mit în conștiința românească*, Humanitas, București, 1997, p. 64] Controversa ce a caracterizat societatea românească în prima jumătate a secolului al XX-lea privind relația dintre tradiția autohtonă și valorile occidentale a fost tranșată de comunism în sensul: „nici Occident, nici tradiție”. [4. *Ibidem*, p. 65] Comuniștii români au optat în mod absolut pentru modelul comunist sovietic. După tranziția (1944-1947) istoria stalinistă s-a impus. În locul istoriei dominate de ideea națională a fost așezată istoria dominată de ideea internaționalistă. Cele mai importante realizări naționale au fost interpretate exclusiv prin prisma luptei de clasă. De Unirea din 1859 au beneficiat burghezia și boierimea și nu masele populare [5. M. Roller, *Istoria RPR*, București, 1952, p. 373], iar Unirea din 1918 este socotită un fapt imperialist pentru că au fost ocupate Basarabia (în timpul intervenției imperialiste împotriva revoluției bolșevice din Rusia) și Transilvania (ca urmare a intervenției pentru înăbușirea revoluției din Ungaria). Sciții și slavii înrăuresc permanent istoria noastră. De la sciți am învățat metalurgia fierului iar slavii sunt hotărâtori în procesul de etnogenază. [6. *Ibidem*, p. 79] O mulțime de studii și lucrări (unele scrise de veritabile autorități în domeniu: Iorgu Iordan, George Călinescu, Alexandru Rosetti, Alexandru Graur) urmăresc să evidențieze rolul foarte important al limbii slave în formarea limbii române. (Ultimii doi au o atitudine mai moderată în acest sens). Istoriografia oficială are un singur ideal, să releve importanța covârșitoare a vecinilor slavi (de la răsărit) pentru tot ce înseamnă înfăptuiri în „spațiul românesc”. Cărturarilor români vorbeau limbă slavă,

1944-1977, Humanitas, Bucarest, 1991, p.19]. En recevant l'ordre politique, les historiens officiels commencent à travailler, armés de la «méthode» soviétique de recherche. Lucian Boia appelle cette première étape de l'historiographie communiste roumaine, la phase antinationale. [3. L. Boia, *Histoire et mythe dans la conscience roumaine*, Humanitas, Bucarest, 1997, p. 64] La controverse caractérisant la société roumaine pendant la première moitié du XXe siècle concernant la relation entre la tradition indigène et les valeurs occidentales a été tranchée par le communisme dans le sens "pas d'Ouest, pas de tradition." [4. *Ibidem*, p. 65]. Les communistes roumains ont absolument opté pour le modèle communiste soviétique. Après la transition (1944-1947), l'histoire stalinienne s'est imposée. La place de l'histoire dominée par l'idée nationale a été prise par celle dominée par l'idée internationaliste. Les plus importantes réalisations nationales ont été interprétées uniquement en termes de lutte de classe. L'Union de 1859 a apporté des bénéfices à la bourgeoisie et à la noblesse mais pas aux masses populaires [5. M. Roller, *L'Histoire RPR*, Bucarest, 1952, p. 373] et l'Union de 1918 est considérée comme un fait impérialiste parce que la Bessarabie (lors de l'intervention impérialiste contre la révolution bolchevique en Russie) et la Transylvanie (suite à l'intervention pour supprimer la révolte en Hongrie) ont été occupées. Les scythes et les slaves ont toujours eu une influence sur notre histoire. Les Scythes nous ont appris la forge et les slaves ont eu un rôle déterminant dans le processus d'ethnogenèse. [6. *Ibidem*, p. 79] Un nombre important d'études et de travaux (dont certains écrits par de véritables autorités dans le domaine: Iorgu Iordan, George Călinescu, Alexandru Rosetti, Alexandru Graur) visent à souligner le rôle clé de la langue slave dans la formation de la langue roumaine. (Ces deux derniers ont une attitude plus modérée à cet égard). L'historiographie officielle n'a qu'un seul idéal, celui de révéler l'importance primordiale

negustorii kievieni au contribuit la dezvoltarea orașelor din Țările Române, domnitorii români au căutat prietenia Rusiei, modernizarea principatelor se datorează modelului rus, lupta antiotomană a avut succes datorită sprijinului rusesc, arta medievală s-a inspirat din cea rusă, Cantemir și-a aflat împlinirea în Rusia, Tudor Vladimirescu a fost asasinat de către eteriștii aflați în slujba spionajului englez, domnitorul pământean Grigore al IV-lea Ghica este sluga lingușitoare a Austriei, boierii erau turcii dinăuntru, independența este o afacere pentru regele Carol I și pentru burghezie, participarea la primul război mondial este imperialistă, agresivă, prădalnică. [7. V. Georgescu, *op. cit.*, pp. 28-38] Astfel era falsificată, instrumentalizată, mistificată istoria în primii ani ai regimului comunist. Apoteoza procesului de instrumentalizare a istoriei a fost reprezentată de glorificarea influențelor rusești (și sovietice) asupra românilor într-unul din cele mai importante simboluri naționale – imnul național, căruia i se spune imnul de stat, sau al RPR. Încă din clasa I, copiii trebuiau să învețe mecanic versurile: „înfrățit fi-va veșnic al nostru popor, cu poporul sovietic eliberator,/ leninismul mi-e far, și tărie, și-avânt...” [8. *Ibidem*, p. 31]

Și dacă poporul sovietic ne-a eliberat, momentul 23 august nu putea fi altceva decât realizarea armatelor sovietice eliberatoare, iar eliberatorul nostru, ca și al altor popoare era Stalin. Marile personalități sunt fie trecute sub tăcere (Nicolae Iorga) fie criticate violent pentru activitatea lor elitistă (Titu Maiorescu).

După o scurtă perioadă de relativă liniștire a tensiunilor când regimul politic slăbește într-o oarecare măsură vigilența revoluționară și ideologia ia o scurtă vacanță lăsând istoria oarecum mai liberă (1964-1971) și creând impresia unei liberalizări (care nu a reușit să înfăptuiască destalinizarea), regimul comunist din

des voisins slaves (de l'est) pour tout ce qui signifie des réalisations dans « l'espace roumain ». Les érudits roumains parlaient le slave, les marchands kiéviens ont contribué au développement des villes dans les Pays roumains, les princes régnants roumains ont cherché l'amitié de la Russie, la modernisation des principautés est due au modèle russe, la lutte anti-ottomane a été un succès grâce au soutien de la Russie, l'art médiévale a été inspirée par celle russe et Cantemir a trouvé son accomplissement en Russie, Tudor Vladimirescu a été assassiné par les etheristes au service de l'espionnage anglais, le monarque Grigore Ghica le IVème est le serviteur flatteur de l'Autriche, les boyards étaient les Turcs à l'intérieur, l'indépendance est une affaire pour le roi Carol I et pour la bourgeoisie, la participation à la Première Guerre mondiale est impérialiste, agressive, prédatrice. [7. Georgescu V. *op. cit.*, pp. 28-38] C'est ainsi que l'histoire était dénaturée, instrumentalisée, mystifiée au cours des premières années du régime communiste. L'apothéose du processus d'instrumentalisation de l'histoire a été représentée par la glorification des influences russes (et soviétiques) sur les Roumains dans l'un des plus importants symboles nationaux - l'hymne national, appelé également l'hymne d'état ou de la RPR. Depuis la première année de scolarisation, les enfants doivent apprendre les vers mécaniquement: «notre peuple sera toujours le frère/du peuple soviétique libérateur/le léninisme est mon phare, ma force et mon élan " [8. *Ibidem*, p. 31].

Et si le peuple soviétique nous a libérés, le 23 août ne pouvait être autre chose que la réalisation des armées soviétiques libératrices et notre libérateur, comme celui d'autres peuples était Staline. Les grandes personnalités sont soit ignorées (Nicolae Iorga) soit critiqués violemment pour leur activité élitiste (Titu Maiorescu).

Après une brève période de relatif apaisement des tensions quand le système politique affaiblit d'une certaine manière la vigilance révolutionnaire et l'idéologie est

România (ca și cel din celelalte țări comuniste) schimbă preocupările de la „internaționalism” la „naționalism”. [9. L. Boia, *op. cit.*, Humanitas, București, 1997, p. 69] Îmbrățișarea discursului naționalist are două explicații. Prima: recursul la istorie, la trecut era cea mai simplă încercare de a distra atenția de la greutățile prezentului. A doua: puterea comunistă are nevoie de legitimare și o caută în trecut. Naționalismul devine cel mai puternic argument istoric și politic. Ideea dominantă devine unitatea. Românii sunt uniți în istorie (lupta de clasă este eludată sau trecută în umbră), uniți în jurul partidului și al conducătorului (momentul cel mai important este august 1968). Ca adevărați specialiști în psihologia maselor, liderii comuniști le inoculează românilor vocația unității, a subordonării individului față de organismul național. Naționalismul devine instrument politic de legitimare și de dominare. S-a realizat un amalgam între tradiția naționalistă și scopurile urmărite de dictatura comunistă. [10. *Ibidem*, p.74] Dar de fapt nu este vorba despre o recuperare ci despre o manipulare. [11. *Ibidem*]

Naționalismul „epocii Ceaușescu” s-a manifestat sub forma protochronismului. Edgar Papu, D. Anghel, Ilie Bădescu, Dan Zamfirescu exagerează la maximum valorile românești. Modelul se regăsește în URSS-ul anilor 1940-1950 dar oficialii români nu-l imită pentru că își caută „argumentele” în autohtonismul secolului al XIX-lea. [12. K. Verdery, *Compromism și rezistență. Cultura română sub Ceaușescu*, Humanitas, București, 1994, p.152-155] Istoriografia oficială a preluat și dezvoltat mitologia națională din secolul al XIX-lea, pe care a denaturat-o și a exagerat-o. Astfel a conferit regimului (pentru o bună perioadă de timp) credibilitate și legitimitate iar lui Ceaușescu, imaginea unui patriot. [13. L. Boia, *op. cit.*, p.82] Orice popor a avut și are nevoie de mituri, orice comunitate

absente parfois en laissant l'histoire un peu plus libre (1964-1971) et en créant l'impression d'une libéralisation (qui n'a pas accompli à réaliser la déstalinisation), le régime communiste en Roumanie (comme celui d'autres pays communistes) change les préoccupations du « internationalisme » au « nationalisme ». ” [9. L. Boia, *op. cit.*, Humanitas, Bucarest, 1997, p. 69]. Le choix du discours nationaliste a deux explications. Premièrement: le recours à l'histoire, au passé a été la plus simple tentative de détourner l'attention des difficultés du présent. Deuxièmement, le pouvoir communiste a besoin d'une légitimité et il la cherche dans le passé. Le nationalisme devient le plus fort argument historique et politique. L'idée dominante est l'unité. Les Roumains sont unis dans l'histoire (la lutte de classe est éludée ou ignorée), réunis autour du Parti et du dirigeant (le moment le plus important est août 1968). En tant que vrais spécialistes dans la psychologie des masses, les leaders communistes visent à inoculer aux roumains la vocation de l'unité, de la subordination de l'individu à l'organisme national. Le nationalisme devient l'instrument politique de légitimité et de domination. La tradition nationaliste s'est mélangée avec les buts suivis par la dictature communiste. [10. *Ibidem*, p. 74]. Mais en fait il ne s'agit pas d'une reprise mais d'une manipulation. [11. *Ibidem*]

Le nationalisme de « l'époque de Ceausescu » s'est manifesté sous la forme du protochronisme. Edgar Papu, D. Anghel, Ilie Bădescu, Dan Zamfirescu exagèrent au maximum les valeurs roumaines. Le modèle se retrouve dans l'URSS des années 1940-1950, mais les officiels roumains ne l'imitent pas car ils cherchent ses « arguments » dans l'autochthonisme du XIXe siècle. [12. K. Verdery, *Compromise et résistance. La culture roumaine sous Ceausescu*, Humanitas, Bucarest, 1994, p.152-155]. L'historiographie officielle a repris et développé la mythologie nationale du XIXe siècle, en la dénaturant et exagérant. C'est ainsi qu'elle a donné (pendant un bon moment) de la crédibilité et légitimité

crează mituri. În perioadele mai frământate, în epocile care-și propun schimbări spectaculoase și când conștiința colectivă este zdruncinată, creația mitologică se intensifică. Atât puterea, spre a se legitima, cât și colectivitatea, pentru a se apăra de presiunea puterii, apelează la mituri. [14. A. Zub, *Orizont închis. Istoriografia română sub dictatură*, Institutul European, Iași, 2000, p. 102] Ceaușescu își dorea ca românii să aibă o istorie de mari înfăptuiri. Se trece treptat de la interpretarea social-conflictuală la interpretarea naționalistă. Dacă în etapa comunismului internaționalist perioada interbelică (de exemplu) a fost înfățișată ca o etapă dominată de toate relele, în faza comunismului naționalist imaginea și analiza acesteia au fost puternic ameliorate. Noile lucrări (cea mai semnificativă aparține lui Mircea Mușat și Ion Ardeleanu) [15. M. Mușat, I. Ardeleanu, *România după Marea Unire*, vol. I, II, Editura Științifică și Enciclopedică, București 1983-1988], evidențiază realizările democrației burgheze (evidențind și limitele acesteia) importanța reformei agrare și a dezvoltării industriei (cu limitele „inerente” și ecoul social al afirmării proletariatului). Cele două momente foarte criticate până în anii '90, regimul politic al lui Carol al II-lea și regimul Ion Antonescu sunt caracterizate mult mai blând. Antonescu este semireabilitat, evidențindu-se patriotismul și românismul [16. A. Simion, *Preliminarii politico-diplomatice ale insurecției române din august 1944*, Dacia, Cluj-Napoca, 1979], atitudini care îl apropie, bineînțeles, de N. Ceaușescu. Conducerea partidului permite să se spună jumătăți sau sferturi de adevăr despre greșelile și atitudinile discreționare ale Internaționalei comuniste, despre atitudinea antinațională (socotită o exagerare datorată presiunilor Cominternului) partidului comunist din România.

au régime et l'image d'un patriote à Ceausescu. [13. L. Boia, *op. cit.*, p. 82]. Tout peuple a eu et a encore besoin des mythes, toute communauté crée des mythes. Pendant les périodes plus troublées, pendant les âges qui se proposent des changements spectaculaires et quand la conscience collective est ébranlée, la création mythologique s'intensifie. Tantôt le pouvoir, afin de se légitimer, tantôt la communauté, afin de se défendre contre la pression du pouvoir, font appel à des mythes. [14. A. Zub, *L'horizon clos. L'historiographie roumaine sous la dictature*, l'Institute Européen, Iasi, 2000, p. 102] Ceaușescu voulait que les Roumains ont une histoire avec de grandes réalisations. On passe progressivement de l'interprétation sociale conflictuelle à l'interprétation nationaliste. Si pendant l'étape du communisme internationaliste, l'entre-deux guerres (par exemple) a été décrite comme une dominée par tous les maux, son image et son analyse ont été fortement améliorées pendant le communisme national. Les nouveaux travaux (la plus significative appartient à Mircea Mușat et Ion Ardeleanu) [15. M. Mușat, I. Ardeleanu, *La Roumanie après la Grande Union*, vol. I, II, Edition Scientifique et Encyclopédique, Bucarest 1983-1988], soulignent les réalisations de la démocratie bourgeoise (montrant également ses limites), l'importance de la réforme agraire et du développement industriel (avec les limites «inhérentes» et l'écho social de l'affirmation du prolétariat). Les deux moments très critiqués pendant les années '70 c'est-à-dire le régime politique de Carol II et le régime Antonescu sont caractérisés plus doucement. Antonescu est semi-réhabilité, en mettant l'accent sur son patriotisme [16. A. Simion, *des préliminaires politico-diplomatiques de l'insurrection roumaine d'août 1944*, Dacia, Cluj-Napoca, 1979], des attitudes qui le rapproche, bien sûr, à Ceausescu. Les dirigeants du parti permettent qu'on dise des demi-vérité ou quarts-de-vérités sur les erreurs et les attitudes discrétionnaires de l'Internationale

Momentul 23 august nu se mai datorează „armatei sovietice eliberatoare”, ci se prezintă inițial ca o „insurrecție armată antifascistă” și în final ca „revoluție de eliberare socială și națională antifascistă și antiimperialistă [17. A se vedea *Magazin istoric* toate numerele apărute în luna august începând cu 1971] cu partidul comunist inițiator, organizator și realizator al izbânzii” de atunci. [18. *Ibidem*] Regimul admite și anumite critici la adresa celor întâmplate în obsedantul deceniu. Fără a se scrie nimic despre distrugerea elitei României interbelice, partidul comunist, prin Nicolae Ceaușescu, recunoaște „abuzurile și practicile” lui Gheorghe Gheorghiu Dej și ale Securității în „cazul Pătrășcanu”. [19. N. Ceaușescu, *Cuvântare la plenara CC al PCR – aprilie 1968*]

În istoriografia comunistă miturile sunt ideologizate. Mitul este adaptat și disimulat în ideologie atunci când acesta explică nașterea puterii, originile instituțiilor și ale legilor iar ideologiile se bazează de regulă pe un mit fondator care să garanteze coeziunea socială și conștiința colectivă menite să legitimeze ordinea socială. [20. S. Nicoară, T. Nicoară, *Mentalități colective și imaginar social. Istoria și noile paradigme ale cunoașterii*, Cluj-Napoca, 1996, p.176] Astfel dacii și geții au fost un singur popor conștient de originile sale, dacii și geții au vorbit aceeași limbă; ei sunt singurii din lumea barbară care au întemeiat un stat centralizat etc. Tot așa poporul român și-a dorit dintotdeauna să trăiască într-un singur stat unitar și independent iar pentru aceasta a trebuit să lupte neconținut împotriva unor nenumărați dușmani, în special din afară. Partidul comunist este continuatorul celor mai nobile tradiții de luptă, unitate și neatârănare.

Miturile politice pot fi manipulate în scopuri politice, fiind folosite ca factori de coeziune colectivă în fața pericolului din partea celuilalt. [21. *Ibidem*, p. 177]

communiste, sur l'attitude antinationale (considérée comme une exagération due à des pressions du Komintern) du Parti communiste de Roumanie.

Le moment 23 août n'est plus dû à « l'armée soviétique libératrice », mais représente initialement une « insurrection armée antifasciste » et, enfin « la révolution de libération sociale et nationale antifasciste et anti-impérialiste [17. A voir le *Magasin Historique*, tous les numéros apparus au mois d'août à partir de 1971] avec le Parti communiste initiateur, organisateur et réalisateur de la victoire » depuis ce moment-là. [18. *Ibidem*] Le régime permet aussi certaines critiques par rapport à ce qui s'est passé pendant l'obsédante décennie. Sans rien écrire sur la destruction de l'élite roumaine pendant l'entre deux-guerres, le Parti communiste, représenté par Nicolae Ceaușescu, reconnaît « les abus et les pratiques » de Gheorghe Gheorghiu Dej et de la Sécurité dans le « cas Patrascanu ». [19. N. Ceaușescu, *Le discours de la réunion plénière CC du PCR – avril 1968*].

Les mythes sont idéologisés dans le cadre de l'historiographie communiste. Le mythe est adapté et dissimulé dans l'idéologie lorsqu'il explique la naissance du pouvoir, les origines des institutions et des lois et les idéologies sont généralement basées sur un mythe fondateur afin d'assurer la cohésion sociale et la conscience collective visant à légitimer l'ordre social. [20. S. Nicoară, T. Nicoară, *Des mentalités collectives et l'imaginaire social. L'histoire et les nouvelles paradigmes de la connaissance*. Cluj-Napoca, 1996, p.176]. Ainsi, les Daces et les Gets ont été un seul peuple conscient de leurs origines, ils parlaient la même langue, en étant les seuls du monde barbare à fonder un État centralisé. Pareillement, le peuple roumain a toujours voulu vivre dans un seul État unitaire et indépendant et pour ceci il a dû lutter sans relâche contre de nombreux ennemis, en particulier de l'extérieur. Le Parti communiste est le continuateur des traditions les plus nobles de lutte, unité et indépendance. Les

Sunt arhicunoscute miturile „unității de nezdruccinat în jurul partidului și conducătorului”, cel al „făuririi poporului unic muncitor” sau cel al „visului de aur al omenirii – comunismul”.

Miturile politice moderne nu se diferențiază substanțial de cele ale societăților tradiționale. Marile momente mitologice corespund fenomenelor de criză, de mutație sau de ruptură. Cele mai cunoscute ansambluri mitologice sunt: Conspirația, Salvatorul, Vârsta de aur și Unitatea.[22. *Ibidem*, p. 179] Întreaga ideologie mitizată a regimului comunist stă sub semnul conspirației interne sau externe. Dușmanul poporului, chiaburul sau banditul din munți sunt mari pericole pentru puterea nelegitimă comunistă. Dușmanii din afară, în primul rând imperialismul și agențiile sale de spionaj, ca și alte nenumărate pericole și comploturi sunt teme foarte potrivite pentru inducerea de către putere a unei stări de frică, nesiguranță, pericol. Ne amintim procesele politice cu rechizitorii prefabricate, ședințele de partid și UTC de înfierare a dușmanilor comunismului, condamnarea atitudinilor războinice ale statelor imperialiste, procesele publice desfășurate la Căminul cultural sau la Casele de cultură. Toate au rolul să mențină și să alimenteze frica, să inducă în mentalul colectiv ideea nevoii străngerii rândurilor în jurul partidului și al conducătorului.

Se cultivă mitul Salvatorului cu obstinație. Gesturile, discursurile unui asemenea personaj influențează sensibilitatea mulțimilor prin stimularea emoțiilor acestora. Salvatorul este fie un personaj individual (în cazul nostru conducătorul) fie unul colectiv [23. *Ibidem*, p. 181] (poporul, partidul, clasa muncitoare, activistul de partid sau revoluționarul de profesie). În 1968, când armatele Tratatului de la Varșovia au invadat Cehoslovacia, Ceaușescu a strâns în fața Comitetului Central din București

mythes politiques peuvent être manipulés à des fins politiques, en étant utilisés en tant que facteurs de cohésion collective devant la menace de l'autre. [21. *Ibidem*, p. 177]. Tout le monde connaît les mythes de « l'unité inébranlable autour du parti et du dirigeant », celui de la « création du peuple unique travailleur » ou du « rêve d'or de l'humanité – le communisme ».

Les mythes politiques modernes ne se différencient pas beaucoup de ceux des sociétés traditionnelles. Les grands moments mythologiques correspondent aux phénomènes de crise, de mutation ou de rupture. Les plus connus ensembles mythologiques sont: La Conspiration, le Sauveur, l'Age d'or et l'Unité. [22. *Ibidem*, p. 179] Toute l'idéologie mythifiée du régime communiste est influencée par la conspiration interne ou externe. L'ennemi du peuple, le koulak ou le bandit des montagnes sont les grands dangers pour le pouvoir communiste illégitime. Les ennemis externes, principalement l'impérialisme et ses agences d'espionnage, comme d'autres innombrables dangers et complots sont des sujets très appropriés pour que le pouvoir induise un état de peur, d'incertitude et de danger. Nous nous rappelons les processus politiques avec des actes d'accusation préfabriqués, les réunions du parti et de l'UTC afin de blâmer les ennemis du communisme, la condamnation des attitudes belliqueuses des Etats impérialistes, les processus publiques tenus dans le Foyer de la Culture ou les Maisons de Culture. Tous sont conçus pour maintenir et alimenter la crainte, pour induire dans l'esprit collectif l'idée de la nécessité de rassembler les lignes autour du parti et du dirigeant.

On cultive obstinément le mythe du Sauveur. Les gestes, les discours d'un tel personnage influencent la sensibilité des foules, en stimulant leurs émotions. Le Sauveur est soit un caractère individuel (dans notre cas, le dirigeant) soit un collectif [23. *Ibidem*, p. 181] (le peuple, le parti, la classe ouvrière, l'activiste de parti ou le révolutionnaire professionnel). En 1968,

sute de mii de oameni. El era Salvatorul, conducătorul clarvăzător și patriot. De la mitul vârstei de aur, puritatea originilor, timpul strămoșilor [24. *Ibidem*, p. 182], se ajunge la mitul bunului împărat [25. D. Radosav, *Arătarea împăratului*, Presa Universitară Clujeană 2002, pp.150-194] și inevitabil la mitul „omului nou” al ideologiilor comuniste sau „supraomului” din ideologia nazistă. Am amintit în mai multe rânduri de mitul unității atât de drag istoriografiei oficiale comuniste. Exagerarea acestei teme are o valoare de exorcism în fața forțelor centrifuge, a factorilor de divergență, de ruptură, de separatism regional. [26. S. Nicoară, T. Nicoară, *op.cit.*, p.185]

Sunt cunoscute obsesiile puterii și automat cele ale istoriografiei oficiale în legătură cu această chestiune. Programul PCR de făurire a societății socialiste multilateral dezvoltate și înaintare a României spre comunism insistă pe ideea „firului roșu” care străbate întreaga noastră istorie și care este unitatea noastră națională. De la această constatare se trece la îndemnul ideologic al unității în jurul partidului, pentru că numai uniți vom putea îndeplini mărețele deziderate ale construirii comunismului într-o țară unită și independentă. [27. *Programul PCR de dezvoltare a societății socialiste multilateral dezvoltate și înaintare a României spre comunism*, București, 1974]. Sunt de asemenea cunoscute reacțiile istoriografiei oficiale la afirmațiile unor istorici din țările vecine cu privire la apartenența Transilvaniei, Basarabiei, Dobrogei la România. Un domeniu în care instrumentalizarea a excelat este cel al panteonului românesc. Personalitățile au fost mitizate și demitizate în funcție de interesele politice ale regimului. Trebuie să precizăm că mitizarea personalităților a caracterizat și istoriografia precomunistă. [28. L. Boia, *op. cit.*, pp. 224-259] În prima fază a regimului comunist (etapa sa

quand les armées du Traité de Varsovie ont envahi la Tchécoslovaquie, Ceausescu a ramassé devant le Comité central de Bucarest centaines de milliers de personnes. Il est le Sauveur, le dirigeant clairvoyant et patriote. Du mythe de l'âge d'or, la pureté des origines, le temps des ancêtres [24. *Ibidem*, p. 182], on passe au mythe du bon empereur. [25. D. Radosav, *L'apparition de l'empereur*, La presse Universitaire de Cluj 2002, pp.150-194] et inévitablement au mythe de «l'homme nouveau» des idéologies communistes ou le «surhomme» appartenant à l'idéologie nazie. On a mentionné à plusieurs reprises le mythe de l'unité si chère à l'historiographie officielle communiste. L'exacerbation de ce thème a une valeur d'exorcisme devant les forces centrifuges, des facteurs de divergence, de rupture, de séparatisme régional. [26. S. Nicoara, T. Nicoara, *op.cit.*, p.185] On connaît les obsessions du pouvoir et automatiquement celles de l'historiographie officielle par rapport à cette question. Le programme PCR de construction de la société socialiste multilatéralement développée et l'orientation de la Roumanie vers le communisme insiste sur l'idée du «fil rouge» qui traverse toute notre histoire et qui est notre unité nationale. On passe de cette constatation à l'impulsion idéologique de l'unité autour du parti car ce n'est qu'ensemble que nous pouvons atteindre les grands objectifs de la construction du communisme dans un pays uni et indépendant. [27. *Le programme PCR pour le développement d'une société socialiste multilatéralement développée et l'orientation de la Roumanie vers le communisme*, Bucarest, 1974]. Les réactions de l'historiographie officielle par rapport aux allégations de certains historiens des pays voisins en ce qui concerne l'appartenance de la Transylvanie, la Bessarabie, la région de Dobroudja à la Roumanie sont également connues. Un domaine où l'instrumentalisation a excellé est celui du panthéon roumain. Les personnalités ont été mythisées et démythisées en fonction des intérêts politiques du régime. Il faut préciser que la mythisation des

internaționalistă) personalitățile naționale au fost trecute în uitare. Regii nu mai erau amintiți decât pentru faptele lor rele. La fel Brătienii și voievozii din evul mediu. Cele câteva excepții de domnitori: Ion Vodă cel Cumplit, Dimitrie Cantemir și foarte timid Ștefan cel Mare se află cât de cât în atenția oficială datorită atitudinii foarte dure față de boieri (Ion Vodă), relațiilor cu Petru cel Mare (Cantemir) și legăturilor cu Kievul și relațiilor matrimoniale cu Moscova. (Ștefan) Lupta de clasă și revoluțiile sunt „instituțiile” care trebuie să fabrice eroi. Gheorghe Doja, Horia, Cloșca, Crișan, Tudor Vladimirescu sunt valorificați de istoriografia comunistă pentru întreprinderile lor sociale. Rescriind revoluția de la 1848, comuniștii îl „valorifică” în interes propriu pe Nicolae Bălcescu (în principal), dar și pe Ana Ipătescu și Gheorghe Magheru. Sunt căutați cu insistență eroi ai clasei muncitoare și ai partidului comunist. Aceștia sunt foarte greu de găsit cu excepția unor personaje obscure: Ștefan Gheorghiu, I.C.Frimu, Ilie Pintilie, Vasile Roaită. Cu aceeași obstinație este promovată mitul ilegalistului. Dintre liderii partidului, singurul care reușește să-și asigure locul incontestabil în panteon este Gheorghe Gheorghiu Dej. Toți ceilalți, începând cu primul secretar general al Partidului Comunist și până la rivalii mai vechi (Ștefan Foriș, Lucian Pătrășcanu) sau mai noi (Ana Pauker, Vasile Luca, Teoharie Georgescu) au fost ignorați. [29. *Idem*, (coordonator), *Miturile comunismului românesc*, vol .I-II, Editura Universității București, 1995-1997]

În etapa naționalistă a comunismului eroii din panteon se schimbă. Sunt menținuți Tudor Vladimirescu, Nicolae Bălcescu, Horea și alții, dar acțiunile lor sunt abordate în special din perspectiva națională. Este recuperat în totalitate Alexandru Ioan Cuza. Căutându-și predecesori în rândul marilor voievozi Nicolae Ceaușescu cere

personnalités a également caractérisé l'historiographie pré-communiste. [28. L. Boia, *op. cit.* , pp. 224-259] Pendant la première phase du régime communiste (son étape internationaliste) les personnalités nationales ont été oubliées. On se souvenait des rois seulement pour leurs mauvaises actions. La même chose pour les Bratieni et les princes régnants du Moyen Age. Seulement quelques monarques: Jean Vodă le Terrible, Dimitrie Cantemir et très timidement Etienne le Grand ont attiré l'attention officielle due à l'attitude très dure envers les boyards (le prince Jean), les relations avec Pierre le Grand (Cantemir), les liens avec Kiev et les relations matrimoniales avec Moscou (Ștefan). La lutte de classe et les révolutions sont des «institutions» qui doivent produire des héros. Gheorghe Doja, Horia, Cloșca, Crișan, Tudor Vladimirescu sont valorifiés par l'historiographie communiste pour leurs entreprises sociales. En réécrivant la révolution de 1848, les communistes «valorisent» en intérêt propre, surtout Nicolae Bălcescu, mais aussi Ana Ipătescu et Gheorghe Magheru. Des héros de la classe ouvrière et du parti communiste sont recherchés. C'est très difficile à les trouver, à l'exception de quelques caractères obscurs: Ștefan Gheorghiu, I.C. Frimu, Ilie Pintilie, Vasile Roaită. Le mythe de l'illégaliste est promu avec la même obstination. Parmi les leaders du parti, le seul à avoir réussi à assurer sa place incontestable dans le panthéon est Gheorghe Gheorghiu Dej. Tous les autres, du premier secrétaire général du Parti communiste jusqu'aux anciens rivaux (Ștefan Foriș, Lucian Pătrășcanu) ou plus récents (Ana Pauker, Vasile Luca, Teoharie Georgescu) ont été ignorés. [29. *Idem*, (coordinateur), *Les mythes du communisme roumain*, vol. I-II, l'Université de Bucarest, 1995-1997]

Les héros du panthéon changent pendant l'étape nationaliste du communisme. Tudor Vladimirescu, Nicolae Bălcescu, Horea et d'autres sont maintenus, mais leurs actions sont abordées en particulier du point de vue national. Alexandru Ioan Cuza est entièrement

inclusiunea în panteon a voievozilor: Mihai Viteazul (tabloul acestuia se găsește pe biroul dictatorului), Ștefan cel Mare, Vlad Țepeș, Mircea cel Bătrân. Sunt „reabilitați” și domnitorii care s-au ocupat de cultură: Neagoe Basarab, Constantin Brâncoveanu. Urmează Decebal și în special Burebista. Ceaușescu devine cel mai reprezentativ conducător, întrunind calitățile tuturor celor dinaintea sa începând cu Burebista. Din panteon lipsesc domnitorii secolului al XVIII-lea și marile personalități (excepție revoluționarii și Al. I. Cuza) ale secolului al XIX-lea. Toți „eroii” comuniști sunt demitizați. Singurul comunist demn să fie mitizat este Ceaușescu. [30. *Ibidem*]

Mitul „revoluționarului de profesie” este întărit cu mitul revoluției. Istoriografia oficială primește „indicația” să transforme în revoluții cele mai importante mișcări sociale: Bobâlna, răscoala condusă de Horea, Cloșca și Crișan, mișcarea condusă de Tudor Vladimirescu și chiar răscoala din 1907.

Mitizarea istoriei generează istoria festivă. Raporturile dintre mit și istoria festivă încorporează noțiuni inspirate de ingerința politicului în scrisul istoric. Toate momentele aniversare dedicate unor evenimente istorice au fost hiperbolizate. Evenimentele istorice aniversate urmăreau un scop bine definit. Succesiunea evenimentelor din istoria realitate avea menirea să scoată în evidență viitorul de aur al poporului român pe care îl poate înfăptui doar comunismul.

Istoria realitate a fost mistificată (aproape tot timpul și în toate locurile) prin etnocentrism, prin supralicitarea viziunii etnice în evaluarea istoriei realitate a unui popor. Abordarea etnocentristă înseamnă revendicarea necritică a propriei istorii, ducând la falsuri istorice.

Istoria festivă deține un loc important în procesul de instrumentalizare a istoriei. Istoria festivă este elaborată în

récupéré. En cherchant des prédécesseurs parmi les grands monarques, Nicolae Ceaușescu demandait l'inclusion dans le panthéon des princes régnants: Michel le Brave (son portrait se trouvait sur le bureau du dictateur), Etienne le Grand, Vlad Țepeș, Mircea le Vieux. Les dirigeants qui se sont occupés de la culture sont également «réhabilités»: Neagoe Basarab, Constantin Brâncoveanu, Decebal et surtout Burebista. Ceaușescu est devenu le leader le plus représentatif, comprenant toutes les qualités de tous ces prédécesseurs en commençant par Burebista. Du Panthéon manquent les dirigeants du XVIIIe siècle et les grandes personnalités (sauf les révolutionnaires et Al. I. Cuza) du XIXe siècle. Tous les «héros» communistes sont démythisés. Le seul communiste digne d'être mythisé est Ceaușescu. [30. *Ibidem*]

Le mythe du «révolutionnaire professionnel» est renforcé par le mythe de la révolution. L'historiographie officielle reçoit «l'indication» de transformer les mouvements sociaux les plus importants en révolutions: Bobâlna, le mouvement mené par Horea, Cloșca et Crișan, le mouvement dirigé par Tudor Vladimirescu et même la rébellion de 1907.

La mythisation de l'histoire génère l'histoire festive. Les rapports mythe - l'histoire festive incorporent des notions inspirées par l'ingérence du politique dans l'écriture historique. Tous les moments anniversaires consacrés à des événements historiques ont été hyperbolisés. Les événements historiques anniversaires poursuivaient un but précis. La succession des événements dans l'histoire-réalité était destinée à mettre en évidence l'avenir d'or du peuple roumain que le communisme seulement peut réaliser.

L'histoire réalité a été mystifiée (presque toujours et partout) à travers l'ethnocentrisme, la surenchère de la vision ethnique dans l'évaluation de l'histoire-réalité d'un peuple. L'approche ethnocentriste signifie la revendication non critique de sa propre

scopul inducerii în opinia publică a unei anumite conștiințe politice și al alimentării permanente a acestei realități. Conștiința politică inoculată oamenilor este modelată de discursul puterii sau de ideologia dominantă, în cazul nostru ideologia comunistă. Sărbătorile și sărbătorirea angajează adevărul istoric atât la nivelul discursului istoriografic cât și la nivelul scenariului și al scenografiei comemorării. Sărbătorile istorice sunt politizate. La ele participă numeroase instituții: partidul, structurile de stat, școala, organizații de masă etc. Prin implicarea instituțiilor se întreține mitul istoric și se asigură reproducerea sa în timp și spațiu. Sărbătorirea evenimentului istoric are o mare miză politică. Comemorarea alimentează discursul puterii. Discursul public al istoricului este pus în slujba politicului. Evenimentele sunt distorsionate. Sunt reținute numai anumite secvențe, acelea pe care puterea politică are intenția să le inducă publicului. Actul sărbătorec conține o substanțială componentă conservatoare. Cei care-l organizează urmăresc să inducă participanților convingerea că oamenii zilei păstrează exemplaritatea evenimentului pe care-l comemorează. În acest fel trecutul înălțător este transferat prezentului iar virtuțile înaintașilor sunt și ale contemporanilor. Aceeași componentă conservatoare este ilustrată de edificarea și dezvelirea monumentelor comemorative, prin scenografia cortegiului sărbătorec (cu prezentarea unor personaje din epoca din care provine evenimentul), prin publicitatea insistentă pe care mass-media o face evenimentului respectiv. Sunt arhicunoscute aniversările și comemorările organizate cu aplomb în România comunistă la 24 și 26 ianuarie, la 8 și 9 mai, la 23 august, la 30 decembrie.

Pe lângă acestea, organizate an de an se adaugă altele, o mulțime, cu prilejul sărbătoririi unor cifre rotunde de la un anume eveniment: 2050 de ani de la statul

histoire, conduisant à des faux historiques.

L'histoire festive occupe une place importante dans le processus d'instrumentalisation de l'histoire. L'histoire festive est élaborée pour inciter l'opinion publique à une certaine conscience politique et pour entretenir de manière permanente cette réalité. La conscience politique inoculée au peuple est modelée par le discours du pouvoir ou par l'idéologie dominante, dans notre cas l'idéologie communiste. Les fêtes et la célébration entraînent la vérité historique tant au niveau du discours historiographique, qu'au niveau du scénario et de la scénographie de la commémoration. Les cérémonies historiques sont politisées. Diverses institutions y participent: le parti, les structures d'État, les écoles, les organisations de masse etc. Par la participation des institutions se maintient le mythe historique et on assure sa reproduction dans le temps et l'espace. Célébrer un événement historique est un grand défi politique. La commémoration entretient le discours du pouvoir. Le discours public de l'historien est au service de la politique. Les événements sont déformés. Seules certaines séquences sont conservées, celles que le pouvoir politique a l'intention de les induire au public. La célébration contient un important élément conservateur. Ceux qui l'organisent ont l'intention d'inciter les participants à croire que les gens gardent l'exemplarité de l'événement qu'ils commémorent. Ainsi ce passé édifiant est transféré au présent et les vertus des précurseurs sont les mêmes avec celles des contemporains. Le même composant conservateur est illustré par la construction et le dévoilement des monuments commémoratifs, par la scénographie du cortège festif (avec la présentation des personnages de l'époque de l'événement), par la publicité insistante que le média fait à l'événement. Les anniversaires et les commémorations organisés avec aplomb dans la Roumanie communiste pour le 24 et le 26 janvier, le 8 et le 9 mai, le 23 août, le 30 décembre sont déjà célèbres.

A part ceux-ci, organisés chaque

centralizat condus de Burebista, centenarul independenței, 500 sau 600 de ani de la atestarea documentară a unei așezări, 75 de ani de la Marea Unire, 50 și 60 de ani de la înființarea P.C.R. Scopul tuturor acestor comemorări este eminent politic. Ele au menirea să consolideze unitatea poporului în jurul partidului și a conducătorului acestuia. O expresie peremptorie a instrumentalizării istoriei este preocuparea Comitetului Central al P.C.R. de a elabora planuri anuale de aniversări ale evenimentelor istorice. Aceste planuri cuprindeau activități științifice, organizarea unor simpozioane și concursuri specifice, dezvelirea de monumente și plăci comemorative, stabilirea producției editoriale dedicată evenimentului respectiv. Din cele de mai sus se poate trage concluzia că „istoria este instrument al puterii” [31. L. Boia, *op. cit.*, p. 275] sau că puterea încearcă să-și aservească istoria. Mulți istorici au reușit să evite aceste riscuri, dar populația a fost supusă unei propagande naționaliste, unei virulente demagogii naționaliste. Discursul naționalist-comunist i-a făurit lui Ceaușescu o aură de înalt patriot iar mitologia istorică făurită în epoca acestuia i-a supraviețuit. [32. *Ibidem*, pp. 81-82]

În ultima vreme, comunitatea istoricilor este foarte preocupată de problematica manipulării istoriei. Preocuparea vizează două planuri: instrumentalizarea istoriei ca știință și manipularea acesteia ca disciplină de învățământ. Nu istoria, scrisul istoric ca activitate umană sunt prin însăși esența lor manipulative. Acest caracter este impus scrisului istoric prin comandă politică. Cea mai vulnerabilă la comanda politică este istoria ca disciplină de învățământ. [33. Vezi A. Petric, G. Ioniță, *Istoria contemporană a României*, Manual pentru clasa a X-a, Editura Didactică și Pedagogică, București, 1985]

année s'ajoutent d'autres, une multitude, à l'occasion d'une célébration des chiffres ronds d'un événement particulier: 2050 ans depuis l'existence de l'Etat centralisé dirigé par Burebista, le centenaire de l'indépendance, 500 ou 600 ans depuis l'attestation documentaire d'une agglomération, 75 ans depuis la réalisation de la Grande Roumanie, 50 et 60 ans depuis la création du PCR. Le but de toutes ces commémorations est éminemment politique. Ils sont conçus pour renforcer l'unité nationale autour du parti et de son leader. Une expression péremptoire de l'instrumentalisation de l'histoire est la préoccupation du Comité central PCP à élaborer des plans annuels pour les anniversaires des événements historiques. Ces plans comprenaient des activités scientifiques, l'organisation de colloques et de concours spécifiques, le dévoilement de monuments et de plaques commémoratives, l'établissement de la production éditoriale dédiée à l'événement-là. De ce qui précède, on peut conclure que « l'histoire est un instrument du pouvoir » [31. L. Boia, *op. cit.*, p. 275] ou que le pouvoir essaie de soumettre l'histoire. Beaucoup d'historiens ont réussi à éviter ces risques, mais la population a subi une propagande nationaliste, une virulente démagogie nationaliste. Le discours nationaliste et communiste a forgé à Ceausescu une aura de grand patriote et la mythologie historique forgée à cette époque-là a survécu. [32. *Ibidem*, pp. 81-82]

Récemment, la communauté des historiens est très préoccupée par la question de la manipulation de l'histoire. La préoccupation est double: l'instrumentalisation de l'histoire comme une science et la manipulation de celle-là en tant que discipline de l'enseignement. Pas l'histoire, mais l'écriture historique comme activité humaine sont manipulatrices par nature. Ce caractère est exigé à l'écriture historique par la commande politique. La plus vulnérable à un contrôle politique est l'histoire comme une discipline d'enseignement. [33. Voir A. Petric, G. Ioniță, *L'histoire contemporaine de la*

Bibliografie:

Ariès, Philippe, *Timpul istoriei*, Editura Meridiane, București, 1997

Bloch, March, *Apologie pour l'histoire. Le métier d'historien*, Librairies Armand Collin, Paris, 1967

Boia, Lucian *Istorie și mit în conștiința românească*, Humanitas, București, 1997

Boia, Lucian (coordonator), *Miturile comunismului românesc*, vol. I-II, Editura Universității București, 1995, 1997

Ceașescu, Nicolae, *Cuvântare la plenara CC al PCR – aprilie 1968*

Georgescu, Vlad, *Politică și istorie. Cazul comuniștilor români 1944-1977*, Humanitas, București, 1991

Gheorghiu-Dej, Gheorghe, *Articole și cuvântări*, București 1960

Magazin istoric, 1971

Le Goff, Jacques, *La Nouvelle Histoire*, Paris, 1970

Mușat, Mircea, Ardeleanu, Ion, *România după Marea Unire*, vol. I, II, Editura Științifică și Enciclopedică, București 1983-1988

Nicoară, Simona Nicoară, Toader *Mentalități colective și imaginar social. Istoria și noile paradigme ale cunoașterii*, Cluj-Napoca, 1996

Petric, Aron, Ioniță, Gheorghe, *Istoria contemporană a României*, Manual pentru clasa a X-a, Editura Didactică și Pedagogică, București, 1985

Programul PCR de dezvoltare a societății socialiste multilateral dezvoltate și înaintare a României spre comunism, București, 1974

Roller, Mihai, *Istoria RPR*, București, 1952

Simion, Aurică, *Preliminarii politico-diplomatice ale insurecției române din august 1944*, Dacia, Cluj-Napoca, 1979

Verdery, Katherine, *Compromism*

Roumanie, Manuel pour la seconde année, Edition Didactique et Pédagogique, Bucarest, 1985].

Bibliographie :

Ariès, Philippe, *Timpul istoriei*, Editura Meridiane, București, 1997

Bloch, March, *Apologie pour l'histoire. Le métier d'historien*, Librairies Armand Collin, Paris, 1967

Boia, Lucian *Istorie și mit în conștiința românească*, Humanitas, București, 1997

Boia, Lucian (coordonator), *Miturile comunismului românesc*, vol. I-II, Editura Universității București, 1995, 1997

Ceașescu, Nicolae, *Cuvântare la plenara CC al PCR – aprilie 1968*

Georgescu, Vlad, *Politică și istorie. Cazul comuniștilor români 1944-1977*, Humanitas, București, 1991

Gheorghiu-Dej, Gheorghe, *Articole și cuvântări*, București 1960

Magazin istoric, 1971

Le Goff, Jacques, *La Nouvelle Histoire*, Paris, 1970

Mușat, Mircea, Ardeleanu, Ion, *România după Marea Unire*, vol. I, II, Editura Științifică și Enciclopedică, București 1983-1988

Nicoară, Simona Nicoară, Toader *Mentalități colective și imaginar social. Istoria și noile paradigme ale cunoașterii*, Cluj-Napoca, 1996

Petric, Aron, Ioniță, Gheorghe, *Istoria contemporană a României*, Manual pentru clasa a X-a, Editura Didactică și Pedagogică, București, 1985

Programul PCR de dezvoltare a societății socialiste multilateral dezvoltate și înaintare a României spre comunism, București, 1974

Roller, Mihai, *Istoria RPR*, București, 1952

Simion, Aurică, *Preliminarii politico-diplomatice ale insurecției române din august 1944*, Dacia, Cluj-Napoca, 1979

și rezistență. *Cultura română sub
Ceașescu*, Humanitas, București, 1994
Zub, Alexandru *Orizont închis.
Istoriografia română sub dictatură*,
Institutul European, Iași, 2000

Verdery, Katherine, *Compromism și
rezistență. Cultura română sub
Ceașescu*, Humanitas, București, 1994
Zub, Alexandru *Orizont închis.
Istoriografia română sub dictatură*, Institutul
European, Iași, 2000